

створює умови для ефективного управління й організації педагогічного процесу. У технічному аспекті портална технологія пропонує принципову нову концепцію організації та обміну політехнічно спрямованою інформацією між мережевими клієнтами і web-серверами, що реалізує добір мінімально необхідних сервісів для обслуговування користувачів (учнів, вчителів, аспірантів, студентів, науковців та ін.). Крім цього, розподілена система політехнічного порталу виступає ефективним засобом презентації, розповсюдження, систематизації, структуризації й уніфікації інформаційних ресурсів, накопичених в Інтернеті. Володіючи величезним потенціалом в галузі освіти, портална технологія може скласти основу єдиного інформаційного простору освіти, зокрема її політехнічного компоненту.

Переваги використання порталної технології з метою упровадження ідеї політехнізму в шкільній освіті полягають в тому, що, по-перше, портал надає інформаційний ресурс в загальному вигляді; по-друге, в основі порталної технології лежить ідея створення єдиної точки доступу до консолідованої інформації, отже, портал об'єднує різноманітні електронні ресурси; по-третє, використання порталної технології передбачає інтеграцію інформаційних ресурсів із системою сервісів і служб (приміром, із шкільною поштовою системою); по-четверте, портал використовує механізм рубрикації та диференціації інформації; по-п'яте, в порталі закладена можливість децентралізованого вводу розширеної інформації в порталну базу даних через web-інтерфейс.

Список використаної літератури

1. *Бойко А. М.* Упровадження інновації як чинник оптимізації співвідношення педагогічної теорії і практики / А. М. Бойко // Рідна школа. – 2011. – №8-9. – С. 15-22.
2. *Бойко А. М.* Упровадження педагогічної інноватики в практику виховної діяльності загальноосвітніх навчальних закладів : монографія / А. М. Бойко; Полт. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2011. – 384 с.
3. *Беспалько В. П.* Педагогика и прогрессивные технологии обучения / В. П. Беспалько. – М. : Просвещение, 1995. – 336 с.
4. *Семеновська Л. А.* Ідея політехнізму в шкільній освіті України (XX століття) : монографія / Лариса Семеновська. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2012. – 344 с.
5. *Солдаткин В. И.* Информационно-образовательная среда открытого образования. – Всероссийская научно-методическая конференция «Телематика'2002». – Санкт-Петербург, 2002. – Режим доступу : – http://tm.ifmo.ru/db/doc/get_thes.php?id=22.htm
6. *Стешенко В. В.* Теоретико-методичні засади фахової підготовки майбутнього вчителя трудового навчання в умовах ступеневої освіти : монографія / В. В. Стешенко. – Слов'янськ : СДПУ, 2004. – 188 с.
7. *Федосеев А. А.* Проектирование учебной деятельности как методическая основа внедрения информационных технологий в образование. – Режим доступу : – http://tm.ifmo.ru/db/doc/get_thes.php?id=224.htm

Марина Прокоф'єва

СТВОРЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В НАВЧАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сучасний період розвитку суспільства, оновлення всіх сфер його соціального й духовного життя, бурхливий розвиток освітнього простору, хвиля інноваційних перетворень, що охопила світовий простір, потребують якісно нового рівня освіти, який відповідав би міжнародним стандартам, та ініціюють у системі освіти всебічний розвиток творчо обдарованого мобільного фахівця. Підвищення якості педагогічної освіти, забезпечення її мобільності, конкурентоспроможності на ринку праці вимагає подальшого вдосконалення організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах на засадах гуманності, особистісно орієнтованої педагогіки, розвитку і саморозвитку студентів.

Розглядаючи закономірності педагогічного процесу, Ю. Бабанський стверджував, що його ефективність залежить від умов, у яких він протікає [1, с. 78]. *Педагогічні умови* – це необхідні й достатні обставини, від яких залежить ефективність навчально-виховного процесу. Аналіз психолого-педагогічних досліджень (М. Конюхов, З. Курлянд, А. Уваров та ін.), засвідчив, що педагогічні умови є обставинами, за яких залежить і відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості, групою людей.

Спіраючись на вищезазначене, будемо розуміти *педагогічні умови формування готовності вчителя початкових класів до реалізації диференційованого підходу в навчанні молодших школярів* як взаємопов'язану сукупність обставин, чинників, компонентів, що безпосередньо впливають на ефективність формування професійної підготовки майбутніх учителів під час освітньо-педагогічного процесу і врахування яких є необхідним для ефективного формування готовності вчителя початкових класів у процесі його інтегративної професійної підготовки.

Однією з умов ефективної підготовки майбутнього вчителя початкових класів до реалізації диференційованого підходу в навчанні молодших школярів є створення сприятливого освітнього середовища в навчальному закладі. Стисло охарактеризуємо зміст цієї умови.

На сьогодні в монографіях, дисертаціях та інших наукових працях висвітлено теоретичні концепції, класифікації, дефініції «середовище» (К. Ясперс, В. Ясвін, С. Сергеев та ін.). Набув поширення термін «освітнє середовище» (Є. Бондаревська, А. Лукіна, В. Веснін, І. Левицька, Л. Кепачевська, І. Улановська), робляться спроби класифікувати освітні середовища. Наукові та організаційно-практичні засади навчально-виховного середовища, адекватного завданням розвитку та самореалізації особистості, викладено у дослідженнях І. Беха, П. Вербицької, І. Єрмакова, І. Зязюна, О. Киричука, М. Наказного, О. Савченко, Л. Сохань, Т. Сущенко та інших. Категорію «освітньо-виховне середовище» вивчали Л. Буєва, Ю. Мануйлов, Л. Новикова, Н. Селиванова, В. Петрівський, І. Якиманська, В. Ясвін та ін.

Освітнє середовище – широке, багатогранне поняття. В сучасній психолого-педагогічній літературі існують визначення, які розкривають зміст даного поняття з різних сторін. На думку Ю. Кулюткіна і С. Тарасова, освітнє соціокультурне середовище – це система ключових чинників, які визначають освіту і розвиток людини [3]. На думку В. Рубцова, освітнє середовище – це форма співробітництва (комунікативна взаємодія) [5, с.176]. Вихідним положенням даного підходу до освітнього середовища є розуміння того, що необхідною умовою розвитку особистості є його участь в спільній діяльності, яка розділена з іншими учасниками освітнього процесу.

В якості основних складових освітнього середовища В. Панов виокремлює діяльну, комунікативну та просторово-предметну [4, с.62]. В. Ясвін вважає, що це система впливів і умов формування особистості по заданому зразку, а також можливостей для її розвитку, які існують в соціальному та просторово – предметному оточенні [8, с.19]. В якості базового розуміння В. Слободчиков, вважає, що освітнє середовище як таке, що неможливо визначити чимось однозначним, наперед знаним. Середовище починається там, де відбувається зустріч того, хто навчає, і того, хто навчається, де вони спільно проєктують і будують. Таке середовище можна розглядати і як предмет, і як ресурс (потенціал) спільної діяльності. В. Слободчиков доводить необхідність вибудови такого ряду уявлень: «середовище є серединою», «серцевиною», «зв'язком», «засобом», «посередником» [6, с.34]. Освітнє середовище, за В. Слободчиковим, є динамічне утворення, системний продукт взаємодії освітнього простору, управління освітою, місця освіти та самого суб'єкта освітнього середовища.

Д. Іванов розглядає освітнє середовище як продукт активності його суб'єктів, відзначаючи наступне: чим більш зрілими, самостійними, креативними будуть учасники освітнього процесу, тим більший розвивальний потенціал буде мати середовище, створене ними [2]. Надзвичайно важливим для нашого дослідження є також визначення О. Щербакової: по-перше, дослідниця позначає освітнє середовище як контекстне для формування професійної діяльності, по-друге, наводить його класифікацію; по-третє –

відбиває у ньому спрямованість на формування здатності до організації конструктивної взаємодії. Представимо його повністю: «Контекстне освітнє середовище являє собою комплекс предметного, просторово-тимчасового, соціально-психологічного і діяльнісного контекстів майбутньої професійної діяльності, що обумовлює послідовне включення студентів у різні види діяльності – навчальну, квазіпрофесійну, навчально-професійну – спрямованих на формування професійно-компетентної і психологічно здорової особистості, здатної до конструктивної взаємодії в конфліктній ситуації» [7, с.4].

Під освітнім середовищем ми будемо розуміти сукупність об'єктивних зовнішніх умов, факторів, соціальних об'єктів, необхідних для успішного функціонування освіти. В якості структурних компонентів освітнього середовища визначимо наступні: інформаційний, соціальний і технологічний.

Інформаційний компонент насичений різноманітними професійно-освітніми ресурсами: освітні програми, навчальні плани, методичні розробки, книги, візуалізована і текстова інформація, оформлення, інформаційно-рекламні об'єкти, Інтернет-сайти тощо.

Соціальний компонент представлений взаємодією різних суб'єктів (викладачів, студентів, представників служб ВНЗ: соціальної, психологічної, методичної, навчальної частини, працівників бібліотек, лабораторій тощо), заснованому на принципі діалогічності, партнерства, а також традиціями університету.

Технологічний компонент включає в себе навчальну, квазіпрофесійну та навчально-професійну діяльність студентів, діяльність викладачів (цілі, зміст, форми організації, стиль викладання і характер контролю, методи, технології тощо), забезпечує різні шляхи і способи придбання та застосування професійних знань і досвіду соціальних відносин і служить основою моделювання предметного і соціального контекстів діяльності майбутніх педагогів.

На підставі понять «середовище», «освітнє середовище» В. Желанова визначає дефініцію «професійно-орієнтоване освітнє середовище» як багаторівневу педагогічно організовану систему умов та можливостей, що забезпечують впровадження професійного контексту в систему підготовки майбутнього вчителя початкових класів у ВНЗ, а також сприяють ефективності процесу трансформації навчальної діяльності в професійну.

Професійно-орієнтоване освітнє середовище ВНЗ повинно допомогти студенту усвідомити свої прагнення, професійні ідеали, ціннісні орієнтації, побачити в майбутній професії своє покликання і сенс діяльності та життєдіяльності в цілому, показати йому особистісні професійні перспективи, намітити вектори професійного розвитку. Ефективність реалізації потенціалу освітнього середовища підвищиться, якщо при організації навчального процесу викладач буде спиратися на андрагогічні принципи навчання, такі як: пріоритет самостійного навчання; спільної діяльності, опори на досвід студентів; індивідуалізація навчання; елективний – означає надання студентам певної свободи вибору цілей, змісту, форм, методів, джерел, засобів, розвитку освітніх потреб; досягнення певної мети навчання; усвідомленості навчання; опора на прийоми і методи вітагенної освіти, тобто в ілюструванні теоретичних знань прикладами з життєвого досвіду студентів як особистісно для значущих, позитивно впливаючі на розвиток цілепокладання, ціннісних орієнтацій та мотиваційної сфери особистості.

В аспекті нашого дослідження ми згодні з О. Антоною, що проектування професійно-орієнтованого освітнього середовища передбачає:

1) *цілеспрямовану організацію формуючого освітнього середовища*. Основою виступає навчально-професійна діяльність студентів. Майбутні вчителі залучаються до різноманітності відносин, пов'язаних із професійною діяльністю. Цьому сприяє використання таких форм та методів організації навчальної діяльності як ділові та рольові ігри, методи мікророзкладання та моделювання фрагментів виховних проєктів, навчальні конференції, методичні семінари, лекції-діалоги, самостійна робота студентів по написанню рефератів, доповідей, наукових статей, пошуковий і дослідницький підходи до засвоєння знань, умінь та навичок, педагогічні практики тощо. Тривале залучення майбутніх учителів шляхом моделювання до реальної професійно-педагогічної діяльності

сприяє їх адаптації до умов та вимог майбутньої професії, демонструє сильні й слабкі сторони особистості, сприяє реалізації творчого потенціалу;

2) *пред'явлення вимог до діяльності й відносин студентів*. Вимоги відповідають рівню якісного викладання й виховання у сучасній школі. Вимоги до діяльності зростають поступово, відповідно до рівня розвитку студента. Для цього використовуються психолого-діагностичні методики, які дозволяють виявити домінуючі здібності студентів, на основі яких майбутнім учителям пропонуються ті види роботи, що є для них значущими, цікавими, посильними. Кожного разу рівень цих вимог відповідає зоні найближчого розвитку особистості.

3) *формування операційно-технологічного фонду*. Студентів знайомлять з різними технологічними та виховними системами, досвідом діяльності творчо працюючих педагогів. При цьому переважає питома вага самостійної діяльності у вивченні інноваційних підходів до професійної діяльності. Майбутні вчителі під керівництвом викладачів цілеспрямовано накопичують базу даних про форми, методи, прийоми, засоби роботи з дітьми шляхом ознайомлення з методичними розробками, діагностичними методиками, популярною літературою, вивченням та створенням власних наочних засобів (опорних схем, таблиць, малюнків, роздаткового матеріалу тощо);

4) *надання своєчасної допомоги та корекція діяльності*. Підтримка здійснюється під час реалізації студентами фрагментів професійної діяльності з метою забезпечення успіху і формування відповідних умінь та навичок. Перед проведенням чергового заняття кожному студенту, учаснику ділової гри, обов'язково надається методична допомога з боку викладачів. Кожне проведене заняття обов'язково аналізується самим студентом та іншими учасниками ділової гри, оцінюється як майбутніми вчителями, так і викладачем.

5) *можливість удосконалення існуючих підходів до організації процесів навчання і виховання*. Студенти під час занять намагаються віднайти нові форми і методи роботи з дітьми, незвичайні засоби навчання, які б дозволили підвищити результат. Викладачі намагаються ознайомити майбутніх учителів із сучасними концепціями розвитку школи, ідеями педагогів-новаторів, навчають студентів самостійно проектувати та конструювати навчальні заняття, створювати наукові проекти, захищати їх, відстоювати свої думки.

Таким чином, освітнє середовище ВНЗ володіє великим особистісно-розвиваючим потенціалом, безпосередньо впливає на професійне становлення майбутніх фахівців, і від того, якими характеристиками володіє освітнє середовище, залежить успішність і ефективність навчально-виховного процесу.

Список використаної літератури

1. *Бабанский Ю. К.* Методы обучения в современной общеобразовательной школе / Ю.К. Бабанский. – М.: Просвещение, 1985. – 208 с.
2. *Иванов Д. В.* Психолого-педагогические подходы к исследованию образовательной среды / Д. В. Иванов // Мир психологии. – № 4. – 2006. – С. 22-30.
3. *Кулюткин Ю., Тарасов С.* Образовательная среда и развитие личности / Ю. Кулюткин, С. Тарасов // Новые знания. – 2001. – № 1. – С. 6-7.
4. *Панов В. И.* Психологические основы двух теорий обучения // Учителю о психологии. – М.: Новая школа, 1997. – С. 55-89.
5. *Рубцов В. В.* Оценка образовательной среды школы / В.В. Рубцов // Материалы второй Российской конференции по экологической психологии. – М., 2000. – С.176-177.
6. *Слободчиков В. И.* Образовательная среда: реализация целей образования в пространстве культуры // Новые ценности образования: Культурные модели школ. – М.: Инноватор, 1997. – Вып. 7. – С. 177-184.
7. *Щербакова О. И.* Психология конфликтологической культуры личности специалиста: формирование в контекстной образовательной среде: автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра псих. наук: спец. 19.00.07 «Педагогическая психология» / О. И. Щербакова. – М., 2011. – 34 с.
8. *Ясвин В. А.* Тренинг педагогического взаимодействия в творческой образовательной среде / В. А. Ясвин [Под ред. В.И. Панова]. – М.: Молодая гвардия, 1997. – С. 19.